

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/68571>

Please be advised that this information was generated on 2019-04-20 and may be subject to change.

Vroeger werden universitair medewerkers vaak laatsdunkend aangeduid als nieuwe vrijgestelden. Maar de tijden zijn drastisch veranderd: de universiteit draait alleen tussen medio juli (tentamen-tijd) en ultimo augustus (herkansingen) in een lagere versnelling. Dé periode dus om een congres te bezoeken. Ik bezocht er een over de (on)mogelijkheden van elektronisch stemmen, e-voting politicologenjargon.

de logistiek van het stemmen

Congressen worden gelukkig vaak in interessante of mooie oorden georganiseerd. Mijn congres was in een snoeperig, roze kasteeltje nabij het Oostenrijkse Bregenz, ingeklemd tussen Duitsland, Zwitserland en de imposante Bodensee.

Op het congres werden ervaringen in een groot aantal landen met stemmachines en internet-stemmen uitgewisseld. Het was ook interessant vanwege de interactie tussen informatici, sociale wetenschappers, de zakenwereld en vertegenwoordigers van overheden. De informatici waren vooral jonge 'nerds', die stemmachines en het internet-stemmen technisch steeds maar veiliger, transparanter en toegankelijker proberen te maken. De sociale wetenschappers bestudeerden het vertrouwen of wantrouwen van kiezers in elektronisch stemmen en het verschijnsel dat sommige landen er enthousiast mee experimenteren, terwijl andere landen het juist in de ban doen. De ondernemers presenteerden er hun producten. Zo liet een Canadees bedrijf zien hoe de Canadezen in één verkiezing op diverse manieren hun stem kunnen uitbrengen: per telefoon, internet, post of in het stemhokje.

Het werd mij vreemd te moede. Loopt Nederland nu voor of achter bij deze vooruitstrevendheid? Internationaal gezien liepen wij in 1966 al voorop, toen de eerste stemmachine in Nederland werd geïntroduceerd. Maar anno 2008? Vlak voor de zomer besliste staatssecretaris Pieter van Geel van VROM dat er bij de waterschapsverkiezingen van 13 tot 25 november niet via internet gestemd mag worden. Twee maanden daarvoor zei staatssecretaris Ank Bijleveld van

Binnenlandse Zaken al dat bij de verkiezingen voor het Europees parlement in juni 2009 geen stemmachines meer mogen worden gebruikt. Voor een grote groep kiezers betekent dit, dat zij voor de eerste keer met papier en een rood potlood zullen gaan stemmen, ook al nemen zij soms meer dan dertig jaar aan verkiezingen deel. Hebben we hier te maken met de wet van de remmende voorsprong of zal het tij in andere landen net zo dramatisch keren als in ons land is gebeurd?

Maar ja, het leven zit nu eenmaal vol onzekerheden. Dat bleek ook toen ik in Bregenz naar een openluchtvoorstelling van de opera Tosca ging. Het toneel was op het water van de Bodensee gebouwd en voor de toeschouwers waren er open tribunes. De regen kwam met bakken uit de hemel en tot tien minuten voor aanvang was het volstrekt onzeker of de uitvoering kon doorgaan. Net op tijd werd het gelukkig droog en kon ik drie kwartier genieten. Maar toen was het op: het begon opnieuw te stortregenen en binnen een mum van tijd waren de vijfhonderd toeschouwers in plastic flodderjasjes gehuld. De artiesten daarentegen deden alsof er niets aan de hand was en zongen onverdroten de sterren van de hemel. Het applaus klonk weliswaar enigszins gesmoord door al dat plastic maar was welgemeend en langdurig. Met onzekerheid valt dus best te leven.

Monique Leyenaar
Hoogleraar Vergelijkende Politicologie,
i.h.b. Politieke Participatie en Politieke Vernieuwing,
Radboud Universiteit Nijmegen
m.leynaar@fm.ru.nl